

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Незабравка Николаева Генчева, доктор,
Национална спортна академия, „В.Левски”, София, катедра
„Кинезитерапия и рехабилитация”
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност “доцент”
по професионално направление „Обществено здраве” – шифър 07.04,
по научната специалност „Кинезитерапия”

В конкурса за доцент обявен в Държавен вестник, бр. 42/01.04.2016 г. и в сайта на НСА „В. Левски” за нуждите на катедра „Кинезитерапия и рехабилитация” към факултет „Кинезитерапия, туризъм и спортна анимация”, има един единствен кандидат - гл. ас. Людмила Кирилова Червенкова, доктор преподавател в катедра „Кинезитерапия и рехабилитация” към НСА „В. Левски”. По процедурата са спазени всички изисквания от ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на НСА В. Левски”.

1. Кратки биографични данни

Людмила Кирилова Червенкова е родена на 13.07.1973 в София. През 1991 е приета за студент по кинезитерапия в НСА „В. Левски” и успешно се дипломира през 1995 със степен бакалавър и магистър и втора специалност - учител по физическо възпитание. Професионалният ѝ стаж започва същата година с назначаването ѝ като кинезитерапевт в Държавна университетска болница по педиатрия. През 2000 г след конкурс става асистент в катедра кинезитерапия, където работи и до днес. От 2009 год. е главен асистент. Има 6 следдипломни квалификационни курса в областта на КТ в педиатрията,

мануален – лимфен дренаж и паневритмия. Членува в Българското научно дружество по спортна медицина и кинезитерапия и Българска сърдечна и съдова асоциация. Владее английски и руски езици.

2.Общо описание на представените материали

Представените материали от гл.ас Червенкова включват:

- 2 монографии,
- 1 глава от учебник в съавторство
- 7 статии, от които 4 в национални и 3 международни – една публикация с импакт фактор и две в реферирана база данни.
- Публикувани доклади в сборници на конференции са общо 10 в национални издания и 10 в международни.
- Участие в национални и международни конференции и конгреси общо 20., участие без доклад – 5.

3.Отражение на научните публикации на кандидата в литературата

Представени са данни относно 22 цитирания – 11 в монографии и 11 в дисертационни трудове

4. Обща характеристика на дейността на кандидата

4.1.Учебно-педагогическа дейност

Гл.ас. Людмила Червенкова има учебна заетост покриваща и надвишаваща учебния норматив. Преподава като титуляр в следните учебни дисциплини: Лекции по кинезитерапия на студенти от Учителски факултет (индивидуален план) – ОКС бакалавър; Лекции по кинезитерапия на студенти от ОКС магистър „Спортно-оздравителни и рекреативни дейности за младежи“ от магистърска програма „Младежки дейности и спорт“. Водеща е на упражнения по Кинезитерапия при вътрешни болести, Кинезитерапия в педиатрията, Кинезитерапия в гериатрията, Кинезитерапия в ОКС магистър: Кинезитерапия при вътрешни болести, Кинезитерапия в педиатрията, както и

на учебно-клинична практика и държавен преддипломен стаж на студенти по в ОКС Бакалавър и ОКС Магистър по кинезитерапия., вкл. на чужд език на студенти от програма Еразъм.

Има изнесени лекции в други университети, включително в чужбина:

1) Изнесени лекции при преподавателска мобилност по програмата CEEPUS, 2004 г. в Южночешкия Университет в гр.Чешки Будьовице (Република Чехия)

2) Лекция в ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ в рамките на международен образователен проект по програма „Еразъм“ интензивна програма "Introducing Paneurhythmy: Fit, Creative and Social with the Bulgarian System for Recreation"

3) Лекция в СУ „Св. Климент Охридски“, 2014 г. по образователен проект „София – учещ се град“ на СУ „Св. Климент Охридски“.

Ръководител на двама дипломанти, от ОКС бакалавър и магистър. Има 4 съвместни публикации със студенти и докторанти в областта на спортната психология и кинезитерапията.

4.2 Научна и научно приложна дейност

От представените 33 публикации, гл.ас. Червенкова е самостоятелен автор в 15 от тях, като първи автор в 10 от тях и като втори и следващ автор в 8 публикации. Има една публикация в списание с импакт фактор и две в индексирани списания. Има 27 участия в научни форуми, от които два международни конгреса в Норвегия и Швейцария, като в 24 от тях с доклади или постери.

4.3. Внедрителска дейност

Гл. ас. Червенкова участва като експерт в два научно-изследователски проекта на НСА „В. Левски“ на тема: *„Проследяване на ефекта от комплексно интервенционно въздействие при състезатели по Спортна*

стрелба с двигателни увреждания“, 2014 г. и научен проект на НСА „В. Левски“ на тема: „Хипнотерапия при пациенти с множествена склероза“, 2014 г.

Образователните проекти, в които участва гл.ас. Червенкова са два международни и един национален: международен образователен проект от програма „Еразъм“, *"Introducing Paneurhythmy: Fit, Creative and Social with the Bulgarian System for Recreation"*, 2010; Международен образователен проект по адаптирана физическа активност при хора в напреднала възраст *THENAPA II*, програма „Еразъм“, 2007 и Образователен проект на СУ „Св. Климент Охридски“ – „София – учещ се град“, 2014.

4.4 Приноси (научни, научно- приложни, приложни)

Основните научно –практически интереси на кандидата са в областта на приложение на КТ в кардиологията, КТ в педиатрията, двигателна активност за опазване на здравето чрез упражнения от паневритмията, психологични проблеми на кинезитерапията.

Специално внимание искам да обърна на двете монографии на гл. ас. Червенкова.

Първата монография **“Паневритмия, здраве и благополучие. Един български модел за двигателна активност”**, публикувана през 2013 год, представя българската система от гимнастически музикални упражнения, „паневритмия“ на базата на обобщаване на множеството научни изследвания. Благодарение на задълбочените познания на гл. ас. Червенкова в областта на медико-биологичните науки е направен обстоен анализ и са изведени изводи от две големи собствени изследвания за влиянието на специализираните упражнения върху организма на човека за подобряване на психофизическото състояние. Монографията не повтаря дисертационния труд, а помага за

обогаляване на познанията за ролята на паневритмията за съхраняване на здравето и социалното благополучие на хората.

Във втората монография озаглавена **“Съвременна кинезитерапия и физическа активност при артериална хипертония, исхемична болест на сърцето и сърдечна недостатъчност”** са систематизирани най-новите научни данни, подходи и алгоритми в кардиологичната рехабилитация. Информацията относно методиките на кинезитерапията е представена достъпно във вид, подходящ за практическото ѝ приложение. Монографията запълни съществена празнина в научно-методическата литература, отнасяща се до кардиологичната рехабилитация и е много ценно ръководство за студенти по кинезитерапия, рехабилитатори и ерготерапевти.

Другите научните публикации могат да се групират в следните направления:

От много голямо значение за обогатяване на теорията и практиката на кинезитерапията са публикациите (1, 2, 3, 9) свързани с **приложение на кинезитерапия и физическа активност при сърдечно-съдови заболявания**, като значим е приносът по отношение на актуалната научна информация относно посочено препоръчвано ниво на физическа активност при здрави лица с цел съхраняване на сърдечното здраве и при лица с артериална хипертония. Представена е съвременна методиката на кинезитерапията при сърдечна недостатъчност и сърдечна трансплантация, която е първата публикувана у нас. Освен това е проведено проучване за занимания с паневритмия за 6 месеца при възрастни, което води до благоприятно повлияване на доказани психични протективни и рискови фактори за сърдечно-съдови заболявания.

Най-значими приноси кандидатът има чрез публикации свързани с **приложение на кинезитерапия и упражнения от паневритмията при**

гериатрични пациенти, както и физическа активност при спортисти без и с увреждания. (2, 4, 5, 7, 8, 11, 13, 14,15,16, 17, 21, 27, 31)

Гл.ас. Червенкова е пионер в областта на изследване на влиянието на паневритмията върху различни сфери от човешкото функциониране. В свои публикации, тя доказва, че упражненията от паневритмия са ефективно и достъпно средство за поддържане на равновесните способности при лица в напреднала възраст за намаляване на риска от падания при възрастните хора като са предложени достъпни и ефективни физически активности за поддържане и подобряване на равновесните способности и локомоцията, Друга публикация разкриват влиянието на паневритмията като перспективно средство за превенция на загубата мускулната сила и на равновесните им способности. (16). Изследвано е влиянието на специални упражнения от паневритмията върху статичната силова издръжливост на мускулите абдуктори в раменните стави и силовата издръжливост на мускулите флексори в глезенните стави. (19) Редица публикации са свързани с психичното и социално функциониране на зрелия индивид чрез практикуване на системата паневритмия върху личностните характеристики на зрели хора(23), качеството на живота и здравето (22), върху психичните процеси, като намаляване на негативните емоции и подобряване на афективния баланс на практикуващите (14). Посочени са доказаните ползи от съчетаването на движението и музиката в професионалния спорт и в други физически активности (13); върху подобряване общуването и между културната комуникация (15); върху повишаване на общата самооценка и жизнената удовлетвореност и поддържане на високо ниво на чувството за вдъхновение и чувство за щастие (21); подобряване на самочувствието, активността и настроението на обучаваните (30).

Приноси са свързани с публикации в областта на кинезитерапия и физическа активност в педиатрията и при нервно-психични нарушения/заболявания. (10, 12, 18 20)

В колектив е апробиран е непопулярен у нас по-нов подход за лечение на сколиози (SEAS) в рамките на 5-месечна кинезитерапевтична лечебна програма, като е усгатовено е, че в ранна възраст методът SEAS е приложим и ефективен по отношение на статичната мускулна сила на туловището и в подобряване на стойката при децата (10, 12)

Значим принос имат двете публикации, отнасящи се до изследване на някои психични разстройства като депресия, тревожност и възприет стрес. Лицата, практикуващи дългосрочно упражнения от паневритмия значително намаляват нивото на депресивност, тревожност и възприет стрес. (18,20)

Не на последно място са приносите на гл.а с. Червенкова относно осигуряване на инструменти за изследвания в областта на позитивната психология, психология на личността, в спортната, клиничната и здравната психология. Тези публикации са свързани с превод и адаптиране на специализирани тестове съвместно със специалисти психолози.

Това са: *Скалата ER89* на Block & Kremen (1996) за измерване на егo-резилиентност. *Скала за изследване на устойчивостта на стрес* – скала за чувството за кохерентност (Sense of Coherence Scale от Antonovsky), *Скалата за изследване на осъзнатостта* – Mindful Attention Awareness Scale (MAAS) от Brown & Ryan (2003). *Скалата за изследване на вдъхновението* – Inspiration Scale (IS) на Thrash & Elliot (2003), *Скалата за изследване на надеждата като личностна черта* – Trait Hope Scale (Snyder et al., 1991).

От научната продукция на гл. ас. Червенкова може да се направи заключение, че по- голяма част от публикациите са новост за науката и

практиката, а друга част разширяват и обогатят съществуващи знания. По-главните приноси са следните:

- Обобщени са най-новите подходи в кардиологичната рехабилитация и ползите от физическото упражняване за сърдечно-съдовата система. Анализирани и представени са по-слабо познати механизми, чрез които физическите упражнения влияят цялостно върху здравето.
- Обобщена е теоретична и научно-приложна информация въз основа на най-новите постижения на научните изследвания и практическия опит на автора за кинезитерапия при най-честите сърдечно-съдови заболявания, .
- За първи път на български език детайлно е описана кинезитерапията в нови и динамично развиващи се области на кардиорехабилитацията при сърдечна недостатъчност и сърдечни трансплантации..
- Представени са първите в света систематизирани комплексни експериментални изследвания на промените в психофизическото състояние на лица след проведени курсове на българската система от упражнения за здраве - паневритмия, като са анализирани научно механизмите за влиянието ѝ върху различни аспекти на физическото, психичното здраве и социалното благополучие на практикуващите - хора без и с увреждания.
- За първи път у нас в колектив е адаптиран и приложен непопулярен у нас нов кинезитерапевтичен подход за лечение на сколиози (SEAS) при деца в начална училищна възраст
- Активно участие в адаптирането и прилагането на специализирани тестове за психологична оценка в спортната, клиничната, позитивната психологична практика и психология на личността.

5. Оценка на личния принос на кандидата

В 75% Люмила Червенкова е самостоятелен или първи автор. В съвместните публикации ясно се откроява личният ѝ принос. Тя се включва

активно в преподавателската работа и различни дейности, свързани с академията като преподаване на чужд език на студенти от Еразъм, разработване на учебни програми, които не е отразила в справката, участие в проекти, отговорник на 3 курс за лятна стажтска практика, отговорник по научната работа и др.

6. Критични бележки.

Препоръчвам в бъдеще публикуването на самостоятелни публикации в индексирани издания и такива с импакт фактор.

7. Лични впечатления от кандидата

Гл.ас. Червенкова е преподавател с отлична теоретична и практическа подготовка, уважавана от преподаватели и студенти, винаги коректна, прецизна и с високо чувство за отговорност и професионализъм в изпълнение на задълженията си. Научната и преподавателската дейност на гл.ас. Червенкова напълно покриват изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника на НСА „В.Левски”.

8.Заклучение

Стойността на научната продукция, сериозното преподавателско присъствие в образователния процес на Академията, както и личните качества и висок професионализъм на гл. ас. Людмила Кирилова Червенкова, доктор, са основание с пълна убеденост да предложи на уважаемото Научно жури да ѝ присъди академичната длъжност „Доцент” по професионално направление 7.4. Обществено здраве, специалност Кинезитерапия.

05.07.2016

София

Рецензент:

Проф. Н. Генчева, доктор